

PÖYTÄKIRJA

3.2.2026

Kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin ohjausryhmän kokous 3/2025

Aika: Ma 1.12.2025 klo 12–16.15

Paikka: Eteläesplanadi 4, kokouskeskus, sali 9

Osallistujat: Tiina Astola (pj)
Markku Jokinen, Kuurojen Liitto ry (vpj, klo 14.30 asti)
Yrsa Nyman, oikeusministeriö
Laila Viheraari-Johnston, valtioneuvoston kanslia (klo 15.30 asti)
Juha Luomala, sosiaali- ja terveysministeriö (klo 14-16.15, etäyhteys)
Tarja Kahiluoto, opetus- ja kulttuuriministeriö (klo 15 asti)
Milla Pitkänen, Kuurojen Liitto ry.
Laura Pajunen, Kuurojen Liitto ry.
Magdalena Kintopf-Huuhka, Finlandssvenska teckenspråkiga rf
Risto Hoikkanen, Suomen Kuurosokeat ry

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Aarne Pirkola, Suomen Kuurosokeat ry

Taina Sänkiniemi, Coda-yhdistys ry

Sihteeri: Johanna Hautakorpi, oikeusministeriö

Asiantuntijat:

Johanna Mesch, prosessin sihteeristö

Juhana Salonen, prosessin sihteeristö

Netta Keski-Levijoki, prosessin sihteeristö

Maija Koivisto, Helsingin yliopisto (klo 12-14)

Inari Alanko, saamelaisten totuus- ja sovintokomissio (klo 12-14, etäyhteys)

Tuula Mertanen, Kirkkohallituksen viittomakielinen työ (klo 12-14)

Sari Timonen, Kirkkohallituksen viittomakielinen työ (klo 12-14, etäyhteys)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja käytiin esittäytymiskierros.

2. Prosessin alustava työsuunnitelma ja talousarvio

Sihteeristö esitteli alustavan työsuunnitelmansa ja prosessin talousarvion (LIITE 1). Sihteeristön jäsenet kertoivat työlle suunnitellusta aikataulusta, kuulemisten toteuttamisesta ja viestinnästä, sekä avasivat alustavia ajatuksia sihteeristön työn tueksi perustettavista työryhmistä ja erillisselvitysten tilaamisesta.

Ohjausryhmä kutsui neljä asiantuntijaa keskustelemaan suunnitelmasta. Tuula Mertanen ja Sari Timonen toivat keskusteluun

asiantuntemusta evankelisluterilaisen kirkon työstä. Tutkija Maija Koi-visto kommentoi erityisesti kuulemisten toteuttamiseen liittyviä suunnitelmia. Inari Alanko kertoi saamelaisten totuus- ja sovintokomission työstä saatuja kokemuksia.

Tuula Mertanen (LIITE 2) kertoi Suomen evankelisluterilaisen kirkon ja kuurojen yhteisöjen historiasta. Toisaalta kirkko on ollut kuuroille tärkeä yhteisö, ja kirkon työntekijät ovat auttaneet ja tukeneet kuuroja. Ennen nykyisenkaltaisia tulkkauspalveluita diakonit ja kuurojenpapit auttoivat kuuroja asioinnissa. Toisaalta kirkko on osallistunut käytäntöihin, jotka ovat loukanneet kuurojen oikeuksia. Tänä päivänäkin käydään keskustelua esimerkiksi kuurojen työntekijöiden asemasta kirkossa.

Kirkossa ei ole meneillään omaa prosessia, mutta on mietitty kirkon roolia nyt käynnistyneessä valtiollisessa prosessissa, esimerkiksi henkisen tuen kannalta. Joissain seurakunnissa on keskusteltu prosessista, joissain ei ole haluttu palata vanhoihin asioihin.

Tuula Mertanen piti upeana sitä, että prosessin sihteeristö on viittomakielinen. Vahvuuksina hän piti myös ohjausryhmässä olevaa moninaisuutta, nelikielisyyttä, prosessin tavoitteita, suunnitelmien realistisuutta ja omien verkkosivujen perustamista. Erityistä huomiota kannattaa kiinnittää ryhmäkeskustelujen toimivuuteen pienessä yhteisössä ja miettiä, onko useamman sihteeristön jäsenen läsnäolo kuulemisessa osalle epämukavaa. Samoin Mertanen nosti esiin sen, että kannattaa miettiä tulkkien rooli ja se, saavatko kuultavat tarkistaa omasta kuulemisestaan tehdyn tekstin.

Psykososiaalisen tuen osalta on hyvä, että tuki olisi heti saatavissa. Kirkko on miettinyt mahdollisuutta olla tavalla tai toisella mukana kuulemisten purkamisessa. Esimerkiksi kuuroilla diakoniatyöntekijöillä ja viittomakielisen työn papeilla on tällaista osaamista. Kirkko on muutoinkin mielellään mukana prosessissa ja esimerkiksi mahdollisessa työryhmässä.

Maija Koivisto keskittyi kommenteissaan kuulemisten toteuttamiseen (LIITE 3).

Omassa työssään Koivisto on huomannut, että kännykät ovat toimiva ratkaisu tallentamiseen. Pieni koko tekee nauhoittamisesta huomattomampaa ja auttaa unohtamaan kamerat. Tietoturvallisten järjestelyiden luominen on tärkeä kysymys, ja varmuudelta kannattaa tallentaa tuplana.

Kuulemisissa voi osoittautua haasteeksi se, miten asiat saa esiin. Helposti ajatellaan, että toinen tietää mistä puhutaan, ja asiat jäävät varsinaisesti sanomatta. Apukysymykset saattavat auttaa tällaisessa tilanteessa. Täytyy myös kiinnittää huomiota vuoropuhelun ymmärrettävyyteen.

Kuulemiset saattavat olla raskaita myös sihteeristölle, ja hyvinvoinnin tukeminen on tärkeä kysymys.

Arkistoinnin osalta on olennaista miettiä, arkistoidaanko teksti vai viittotu materiaali, ja miten saadaan viittomakielinen tieto siirrettyä.

Koivisto nosti esiin myös materiaalissa mainitun sata kuulemistä ja kysyi, onko tarkoitus rajata, ketkä pääsevät kuultavaksi.

Inari Alanko kertoi, että on ollut hienoa keskustella saamelaisten sekä kuurojen ja viittomakielisten prosessien välillä kollegiaalisesti. Saamelaisten totuus- ja sovintokomission raportti luovutetaan 4.12.2025.

Kokemus on ollut, että luottamuksen ja viestinnän näkökulmat ovat tärkeitä ja niitä pitää miettiä heti alusta alkaen. Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio on järjestänyt infotilaisuuksia yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa ja monin tavoin tuonut komission työtä tutuksi. Sana tuntuu kiertävän kavereiden ja tuttavien kautta, ja toisaalta osa on tullut mukaan oltuaan ensin yhteydessä psykososiaaliseen tukeen, joka on kannustanut jakamaan oman tarinan.

On hyvä, että jo tässä vaiheessa on mukana myös sovinnon rakentamisen näkökulma. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin osalta lopulta pääpaino on ollut totuuden selvittämisessä ja sovinnon luominen jää pitkälti asettajatahoille. Komissio on laatinut toimenpide-ehdotukset, mutta näin jälkikäteen katsottuna sovinnon luomisen näkökulmaa olisi voinut pitää enemmän mielessä.

Saamelaisten totuus- ja sovintokomission yksi tehtävä oli tiedon lisääminen valtaväestön keskuudessa. Tässä komission tilaamat 25 erillisselvitystä olivat isossa roolissa. Erillisselvitykset ovat taustamateriaalia loppuraporttia varten, mutta ne ovat myös olleet tapa luoda eri medioissa esillä olevaa jatkumoa. Raportit ovat myös toimineet vaikuttamisvälineinä.

Saamelaisten totuus- ja sovintokomission työssä on tullut vastaan ajoittain käytännön haasteita, joiden ratkominen on vienyt aikaa. Esimerkiksi analyysityökalun käyttö kannattaa miettiä jo nyt. Valtioneuvoston kanslian sisälle perustettiin hallinnollinen tukiryhmä, joka on koettu hyväksi käytännöksi. Todennäköisesti osa haasteista vältetään, kun kuurojen ja viittomakielisten prosessista säädetään lailla.

Alanko nosti myös esiin sihteeristön hyvinvoinnin ja toivoo, että psykososiaalinen tuki on myös sihteeristön käytettävissä. Saamelaisten prosessissa traumaterapeutti piti sihteeristölle ennakoon koulutusta.

Ohjausryhmä kiitti asiantuntijoita tärkeistä kommenteista ja mahdollisuudesta yhteiseen keskusteluun.

Viestinnän osalta ohjausryhmän keskustelussa korostettiin, että on tärkeä näkökulma miettiä, miten saadaan koko Suomi mukaan prosessiin muun muassa median välityksellä.

Erilaisten asiantuntijaryhmien osalta mietittiin, miten ryhmiin saataisiin erilaisia näkökulmia, ja voisiko joku olla ”asukasraadin” kaltainen yleinen ryhmä. Lisäksi nostettiin esiin, kannattaisiko keskustella myös tulkkien edustajien kanssa, voisiko heiltä saada lisänäkökulmaa.

Ensimmäisen zoom-illan kokemusten perusteella on ollut osittain epäselvää osallistujille, milloin on kyseessä infotilaisuus ja milloin on mahdollisuus myös keskustella. Tulkkauksen järjestämiseen ja kielivalintoihin liittyen täytyy varautua siihen, että ruotsinkielisiä ja suomenruotsalaista viittomakieltä käyttäviä tulee mukaan tilaisuuksiin. Zoom-tilaisuuksien osalta harkittava, kannattaako kommenttikenttä sulkea muun keskustelun ajaksi.

Ihmisten tavoittamisen ja kuulemisen osalta keskustelussa todettiin, että asiantuntijoilta tuli tähän monia hyviä näkökulmia. Lisäksi nostettiin esiin, että kuulemiseen osallistuvat tarvitsevat ennakkotietoa asiasta. Kuulemisten määrää ei ole rajattu, esillä ollut sata kuulemistakin on tämän hetken tavoite. Myös puheella kommunikoivia voidaan kuulla.

Keskustelussa sihteeristön työsuunnitelmaa pidettiin selkeänä ja ymmärrettävänä. Kuulemisia täydentävän tiedonhankinnan osalta mietittiin, miten asia ilmaistaan selkeästi niin, että prosessin osallistujille annetaan oikea kuva sihteeristön mahdollisuudesta koota tietoa myös muista lähteistä.

3. Ohjausryhmän vuoden 2026 työsuunnitelma

Keskusteltiin sihteeristön alustavan työsuunnitelman pohjalta ohjausryhmän ensi vuoden työsuunnitelmasta. Vuodelle 2026 on suunniteltu neljä tai viisi kokousta.

Sihteeristö piti hyvänä, että kokoukseen oli kutsuttu myös ulkopuolisia asiantuntijoita. Keväällä olisi hyvä keskustella sihteeristön kuulemiskierroksesta ja sen riittävydestä. Myös verkkosivuihin toivotaan kommentteja. Kokouksen sihteeri nosti esiin mahdollisena keskustelunaiheena työryhmien perustamisen.

Ohjausryhmän keskustelussa nousi esiin mahdollisina asiantuntijoina muun muassa Kuulovammaisten lasten vanhempien liitto,

ihmisoikeusasiantuntijat ja kansainväliset asiantuntijat, ja tarkemmin käsiteltävistä teemoista mielenterveys ja psykososiaalinen tuki. Lisäksi keskusteltiin tarpeesta saada koulutusta mielenterveysasioista myös ohjausryhmälle.

Sovittiin, että toiveita seuraavan kokouksen aiheista ja asiantuntijoista saa edelleen lähettää ja palataan pidemmän tähtäimen työsuunnitelmaan maaliskuussa.

4. Luottamusta vahvistavat toimet

Ohjausryhmän edellisessä kokouksessa (2/2025) käytiin keskustelua, miten voitaisiin vahvistaa prosessia kohtaan tunnettua luottamusta, ja Kuurojen historiaseura jätti ohjausryhmän luottamuspuolan vuoksi.

Ohjausryhmä keskusteli tämän hetken tilannearviosta. Syksyllä tilanne prosessin suhteen oli kriisiytynyt. Zoom-yleisötilaisuudet ja erityisesti kasvokkain järjestetyt keskustelut ovat lisänneet luottamusta. Vaikuttaa, että prosessi alkaa konkretisoitua ja tieto siitä lisääntyy.

Järjestöjen tapaamisissa ja tilaisuuksissa keskustelu ei ole ollut yhtä voimakasta kuin sosiaalisessa mediassa. Samaan aikaan on huomattavissa tiettyä kärsimättömyyttä, kun valmistelut vievät aikaa. Osalle on edelleen vähän vierasta, mikä prosessi on ja ketkä voivat osallistua. Tilanne on kuitenkin laantunut syksystä.

Keskustelussa nostettiin esiin keinoja luottamuksen vahvistamiseksi, kuten:

- yhdistysten tapaamiset ja muut, kaikille avoimet yleisötilaisuudet
- tilaisuudet, joissa ihmiset pääsevät puhumaan prosessista ja kertomaan ajatuksiaan siitä
- ”asukaspaneelin” tai muun keskustelufoorumin perustaminen
- visuaaliset esitykset prosessista (aikajana, grafiikka)
- yhteystietojen saatavuus
- oikeusministeriön roolin ja sihteeristön roolin kirkastaminen

- järjestöjen oman työryhmän aktivoiminen ja laajentaminen

Ohjausryhmän puheenjohtaja totesi yhteenvedona, että viestintää ja vuorovaikutusta täytyy edelleen vahvistaa. Luottamusta vahvistavia toimia on jo tehty, ja keskustelun perusteella korostuvat jatkotoimina kohtaamiset ja se, että prosessiin voitaisiin osallistua monin eri tavoin.

Ohjausryhmän puheenjohtaja muistutti, että hän tulee mielellään myös itse keskustelemaan prosessissa mukana olevien järjestöjen kanssa.

5. Psykososiaalisen tuen valmistelutilanne

Oikeusministeriö kertoi psykososiaalisen tuen valmistelutilanteesta.

Oikeusministeriö on tehnyt päätöksen hankkia psykososiaalisen tuen palvelut Kuurojen palvelusäätiöltä. Päätöksen valitusajaksi on meneillään. Sopimus voidaan allekirjoittaa valitusajan päätyttyä. Palvelusäätiö on avannut haettaviksi psykososiaalisen tuen toteuttamiseen liittyvät tehtävät.

Psykososiaaliseen tukeen on tarkoitus perustaa erillinen ohjausryhmä. Ohjausryhmän on alustavasti ajateltu muodostuvan muutamasta järjestöjen ja ministeriöiden edustajasta. Lisäksi ohjausryhmä voi kutsua asiantuntijoita.

Sovittiin, että oikeusministeriö lähettää sosiaali- ja terveysministeriölle ja Kuurojen Liitolle (kaksi jäsentä) nimeämispyyynnön psykososiaalisen tuen ohjausryhmään. Järjestöt voivat sopia keskenään edustajistaan.

6. Ajankohtaiskeskustelu

Keskusteltiin oikeusministeriön tilaamista, totuus- ja sovintoprosessiin liittyvistä selvityksistä ja niiden kääntämisestä ruotsiksi. Todettiin, että keskustelua voidaan jatkaa järjestöjen ja sihteeristön välillä. Aikatauluisista ei käyty ajankohtaiskierrosta, vaan todettiin että ajankohtaisia asioita on käsitelty melko laajasti aiempien asiakohtien yhteydessä.

7. Ohjausryhmän kokousten viestintä

Todettiin yhdessä, että ohjausryhmän jäsenet voivat jakaa tietoa kokousten annista omista viiteryhmissään ja myös esimerkiksi sosiaalisen median kanavissa. Avoimuus lisää luottamusta prosessiin, ja omin viittomin kertominen on yleensä samastuttavampaa kuin viranomaisviestintä. Ohjausryhmän jäsenet voivat myös valmistautua kokouksiin yhdessä oman taustaryhmänsä kanssa.

8. Ilmoitusasiat

Kuurojen ja viittomakielisten totuus- ja sovintoprosessin toteuttamisesta annetun lakiesityksen (HE 82/2025 vp) eduskuntakäsittely on loppusuoralla ja lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2026.

Saamelaisten totuus- ja sovintokomission raportti luovutetaan 4.12.2025, ja juhlallisuuksia voi seurata verkkolähetyksenä.

Matkalaskut pyydetään tekemään lähiaikoina vuodenvaihteen vuoksi.

9. Seuraava kokous

Seuraava kokous on maanantaina 9.3.2026 klo 12–15.

Liitteet	Sihteeristön alustava työsuunnitelma ja talousarvio (LIITE 1)
	Tuula Mertasen ja Sari Timosen kommenttipuheenvuoro (LIITE 2)
	Maija Koiviston kommentit (LIITE 3)
Jakelu	Ohjausryhmän jäsenet ja varajäsenet
	Sihteeristö